

Motion till riksdagen

1986/87: Jo801

Bo Finckvist m. fl. (s)

Miljövården

Miljö- och energidepartementet inrättades den 1 januari 1987 för att handlägga frågor som rör miljövård, med miljöskydd, naturvård, kemikaliekontroll, miljövårdsforskning. Det är mycket tillfredsställande att miljöfrågorna nu kan hanteras inom ett särskilt politikområde och att de ges resurser i form av ett eget departement. Miljöfrågorna har nämligen en självklar ställning inom den samlade välfärdspolitiken. Rätten till en oförstörd miljö som förutsättning för en god hälsa måste kunna garanteras även för kommande generationer. Miljöförstöring har på både kort och lång sikt negativa effekter på hela samhället. Ett aktivt miljöskydd är därför av avgörande betydelse för vår framtida välfärd, ekonomi och sysselsättning. Miljöpolitikens mål är att förebygga miljöförstöring och där sådan uppkommer begränsa störningarna. Miljöpolitiken syftar bl. a. till att återställa förstörd miljö.

Miljövården började byggas upp under senare delen av 1960-talet. Vid denna tidpunkt grundlades viktiga förutsättningar för svensk miljöpolitik i form av lagstiftning, miljövårdsorganisation och investeringar i miljövårdande anläggningar.

Det fortsatta miljövårdsarbetet måste bedrivas på bred front med insatser av en rad olika slag. Vi måste öka våra kunskaper om tillståndet i miljön, om miljöproblemen och om olika metoder att lösa problemen. Det gäller att effektivisera det löpande arbetet med att tillämpa olika lagar, att utnyttja andra styrmedel och att använda tillgängliga resurser. Särskilda åtgärdsprogram bör utarbetas för att lösa akuta miljöproblem. Försurningen, vattenföroreningen, avfallshanteringen, utsläpp av miljögifter, freonutsläpp och bekämpningsmedelsanvändning är exempel på frågor som kräver ett samlat grepp.

Det öppna odlingslandskapet

Landskapsbilden i skogslänen genomgår för närvarande en snabb förvandling från ett öppet kulturlandskap i dalgångarna till alltmer igenbuskade och skogsplanterade områden.

En attraktiv miljö i vid bemärkelse dvs. ett skiftande och varierande landskap där åker, äng, skog och vatten ger rika natur- och kulturvärden är på väg att ersättas av ett ensidigt och mörkt skogslandskap. Denna utveckling accelererar eftersom medelådern ofta är hög hos brukarna av små jordbruksenheter och eftersom dessa enheter är för små för att vara bär-

kraftiga för unga familjer. Om inte nya brukare kan överta de små skogsjordbruken förändras den nuvarande landskapsbilden mycket snabbt. I Värmland kan vi se hur skogsbolagen förvärvat små jordbruk och planterat igen den mark som tidigare var öppen. Vi motionärer är väl medvetna om de långtgående planer som i dag finns hos bolagen för att ytterligare öka andelen skogsmark.

I övre Klarälvdalen i Värmland, en gammal jordbruksbygd, är en av de framtida näringsgrenarna turism. Om den pågående förändringen av kulturlandskapet inte hejdas kan man dock på goda grunder befara att området blir mindre attraktivt både för de boende och för turisten.

I ett samhällsekonomiskt perspektiv är dessutom landskapet med dess levande innehåll och som kulturbärare en betydelsefull resurs.

I den pågående översynen av jordförvärvslagen föreslås att man skall få förvärvstillstånd för att bilda deltidjordbruk. Förslaget öppnar alltså möjligheter att framför allt i glesbygder bevara det varierade skogs- och odlingslandskapet.

För att förslaget i jordförvärvslagen skall nå syftet att öppna denna möjlighet måste det även till en följdändring i fastighetsbildningslagen (FBL). Reglerna i FBL är nämligen anpassade till nuvarande jordförvärvslags intentioner. Det stadgas i FBL 3 kap. 5 § att "jordbruksfastighet för att anses lämplig för sitt ändamål skall ha sådan storlek, sammansättning och utformning att den medger tillfredsställande lönsamhet hos det företag, som skall bedrivas på fastigheten". Dessa regler i FBL gäller för nybildning av fastigheter och med dessa regler som grund kan man inte tillskapa annat än utvecklade fastigheter för jordbruk. (Fastigheter för deltidjordbruk kan alltså inte tillskapas.) Reglerna i FBL 3 kap. 5 § bör därför kompletteras så att regionalpolitiska eller landskapsbevarande skäl kan utgöra särskilda skäl.

Kemiska bekämpningsmedel inom jordbruket

Den stora användningen av konstgödsel i jordbruket har under 1980-talet lett till att brunnsvatten i stora områden har förstörts. Sjöar och vattendrag har vuxit igen och djurlivet har skadats i såväl havsområden som insjöar på grund av syrebrist.

Bruket av kemiska bekämpningsmedel har medfört utarmning av djur- och växtliv i jordbrukslandskapet. Medlen har konstaterats kunna spridas till grundvattnet och rester finns i jordbruks- och trädgårdsprodukter. Vissa av bekämpningsmedlen har konstaterats vara cancerframkallande och de långsiktiga ekologiska följderna på framför allt jordarnas mikroliv vet vi inte mycket om.

Planbesprutningen, dvs. i förväg beslutad användning av stora mängder kemiska bekämpningsmedel oavsett om de behövs eller inte, fortsätter emellertid inom jordbruket. Besprutning med kemikalier som förkortar sädesstrået, så att man kan gödsla ändå mer och ta ut ännu större skördar utan att få liggsäd ökar för närvarande, fastän brukningssättet medför ytterligare ökat vattenläckage av gödsel och ännu större användning av kemiska bekämpningsmedel med ökade restmängder i produkterna som följd.

För att minska den ekonomiskt betungande överskottsproduktionen av säd kommer ca 100 000 hektar åker att läggas i öppen träda 1987 med ekonomisk ersättning till jordbrukarna för produktionsbortfallet. Resultatet kommer att bli ytterligare vattenförstöring eftersom de lagrade kväve-mängderna i de ej brukade åkrarna kommer att lakas ut av regnvattnet.

Den extra skatt som lagts på handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel skall användas för forskning och stöd till bl. a. alternativa odlingsmetoder inom jordbruket. Statens råd för skogs- och jordbrukets forskning har lagt fram ett programförslag för detta som också antagits. Vi anser emellertid att en alltför stor del av medlen har gått till skogsforskning och allmän jordbruksforskning medan pengar till verksamhet som radikalt skulle minska användningen av handelsgödsel och kemiska bekämpningsmedel är snålt tilltagna.

Långsiktigt måste det vara mycket värdefullare att kraftfullt satsa på de alternativa odlingsformerna som innebär ett ekologiskt riktigare jordbruk utan handelsgödsel och bekämpningsmedel. Allmänhetens intresse för de alternativt framtagna produkterna framgår för övrigt av att efterfrågan är större än tillgången, trots att priserna för närvarande är något högre.

I Värmland har t. ex. även kommuner och landsting beslutat om upphandling av alternativt odlade grönsaker och rotfrukter till skolor, daghem och sjukhus.

En viktig följd av överskottsproduktionen i de alltför hårt utnyttjade jordbruksområdena är dessutom nedläggningen av brukningsenheter i glesbygd på grund av dålig bärighet.

I anslutning till miljöpolitiska överväganden för att minska kemikaliehanteringen inom jordbruket bör stimulans till alternativa odlingsformer komma Värmland till del, inom jordbruket, trädgårdsnäring och i kvalitetsstöd till slaktdjursuppfödning och anslutande förädling och handel.

Fiskodling

De satsningar som i budgetpropositionen aviseras på konsumtionsodling av fisk bör komma Vänerområdet med anslutande vattendrag till del, för att bredda underlaget för yrkesfiske, turism, anknytande produktion och handel. Vid uppfödningens anläggningar bör också forskning och utveckling ske med statligt stöd, som en del av en kombinerad miljö- och regionalpolitisk satsning. Det planerade s. k. Tage Erlander-laboratoriet i Munkfors är ett exempel på en sådan satsning.

Hemställen

Med hänsyn till ovanstående hemställer vi

[att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till ändring i FBL 3 kap. 5 § så att regionalpolitiska skäl kan utgöra särskilda skäl vid bildande av jordbruksfastighet,¹⁾

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts angående omfördelning av forskningsmedel för minskad användning av handelsgödsel och bekämpningsmedel,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om omfördelning av jordbruksstödet till alternativa odlingsformer.

Mot. 1986/87
Jo801

Stockholm den 27 januari 1987

Bo Finnkvist (s)

Magnus Persson (s)

Kristina Svensson (s)

Erik Janson (s)

Hans Rosengren (s)